

ONTWERP EN ONTWERPERS VAN GEERDINKHOF

deel 2: Bijlmer laagbouw deel E noord

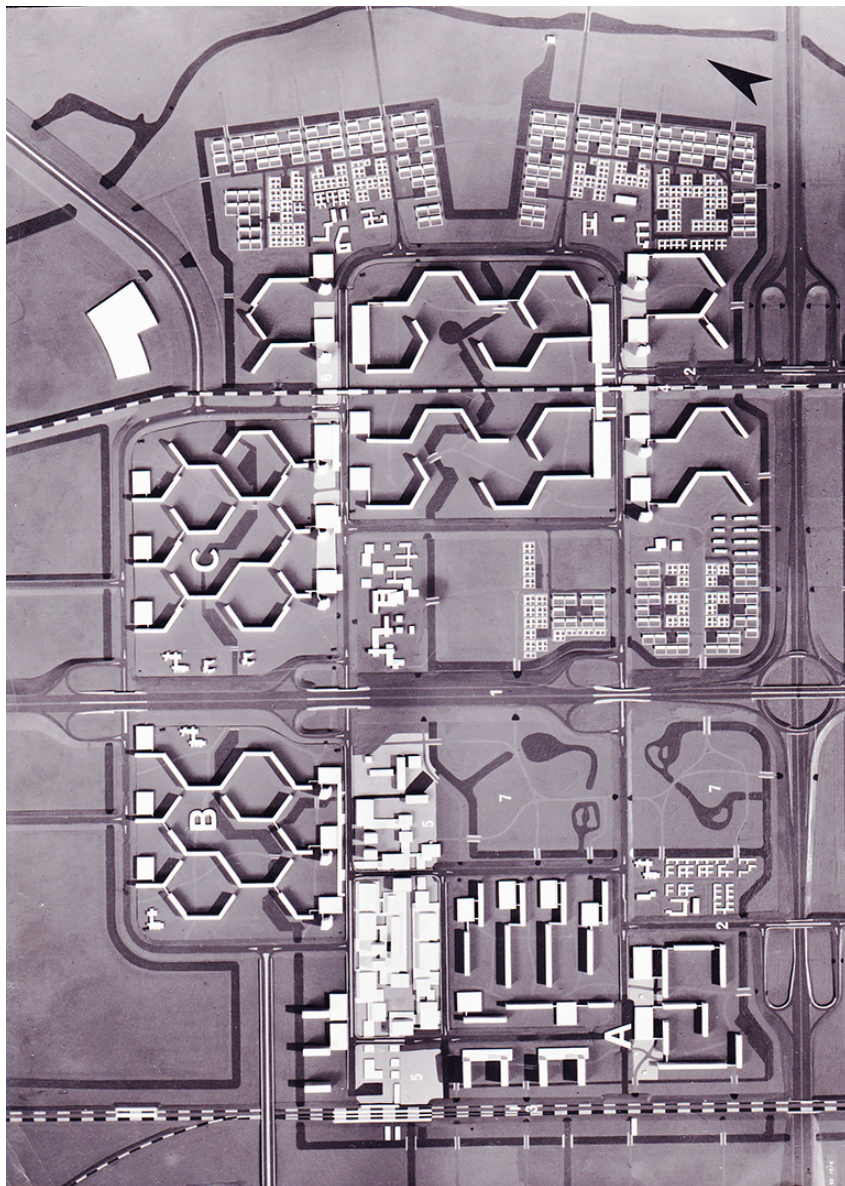
tekst: Marijke Beek

De laagbouw van de Bijlmer

Wanneer burgemeester Samkalden in 1968 de maquette van de Bijlmermeer onthult is het toekomstige Geerdinkhof daarop in grote lijnen al te zien. Het gebied ligt tussen het Gaasperpark (naderhand Bijlmerweide genoemd) en de hoge honingraatflats, net als Kantershof. Terwijl de hoogbouw altijd veel aandacht heeft gekregen, is over de laagbouw van de Bijlmer weinig bekend. Toch heeft de ontwerper van de Bijlmer, Siegfried Nassuth, na-

drukkelijk ruimte voor laagbouw woningen gereserveerd, 10% van het totaal. Daarvan was een deel bestemd voor de verkoop (Geerdinkhof en Huntum) en een deel voor sociale woningbouw (Kantershof en Kelbergen). Aan het plan voor Bijlmer laagbouw deel E noord - naderhand Geerdinkhof genoemd - wordt vanaf 1970 gewerkt. Het Gaasperpark is dan al in aanleg.

Op de maquette bestaat Geerdinkhof al uit voorzieningen in het midden en

Maquette Bijlmermeer, ca. 1967

De wijk Albertslund in Kopenhagen diende als inspiratie voor het ontwerp van Geerdinkhof

woonhuizen in een grote U-vorm eromheen. Bij de dienst Stadsontwikkeling (SO) dacht men aan stedelijk wonen voor gezinnen, met de auto als gast. Toenmalig stedenbouwkundige bij de dienst SO Erik Klusman, herinnert zich dat de wijk Albertslund in Kopenhagen als inspiratie heeft gediend.

Huisvesting op hoog niveau

Vanaf het begin werd voor Geerdinkhof de lat hoog gelegd. Om aan die eisen vast te houden werd een college van supervisors gevraagd "de gewenste huisvesting op hoog niveau te bevorderen".

Klusman kreeg de opdracht de uitgangspunten voor de wijk in een boekje vast te leggen. Geerdinkhof zou bestaan uit grote woningen, met tuinen van minimaal acht meter breed. Zoveel mogelijk woonruimte zou direct aan de tuin moeten liggen, dus bouwen in één laag had de voorkeur. Van het grootste belang was maximale privacy zowel in de woning als in de tuin. Voor parkeren werden parkeerpleintjes voorzien, en privégarages, soms zelfs twee per huis. Verder was alles afgestemd op de voetganger.

Het gebied werd in vieren gedeeld, en

Luchtfoto Bijlmerweide 1973, Geerdinkhof is nog niet gebouwd, de Garstkamp is in aanbouw

voor ieder deel werd een investeerder gevonden, waaronder de broers F. en W. van der Meijden.

Supervisors

De nadere invulling van de Bijlmer als geheel kreeg gestalte onder verantwoordelijkheid van de genoemde, onafhankelijke supervisors, de architecten F.J. van Gool, E.J. Jelles en D. Slebos. Zij zouden zich bezighouden met de situering en vormgeving van woonzones, groenzones en stations. Maar ook hoe de hoge en halfhoge wegen de ruimte zouden gaan bepalen en hoe wegen en woonzones op harmonieuze wijze werden verbonden. Het was hun taak "de stedenbouwkundige, architectonische, sociale, economische en culturele waarden van het plan voor de Bijlmer te bewaken, als één onverbreekelijk geheel". Nadrukkelijk werd erbij vermeld dat de laagbouw zou moeten aansluiten bij de karakteristiek van het gehele stadsdeel. Het gebied moet "een zo groot mogelijke privacy krijgen, bv door patiowoningen. Het uit de totale wijk voortvloeiende patroon moet ook in dit stadsdeel worden voortgezet. Voor hyperindividuele

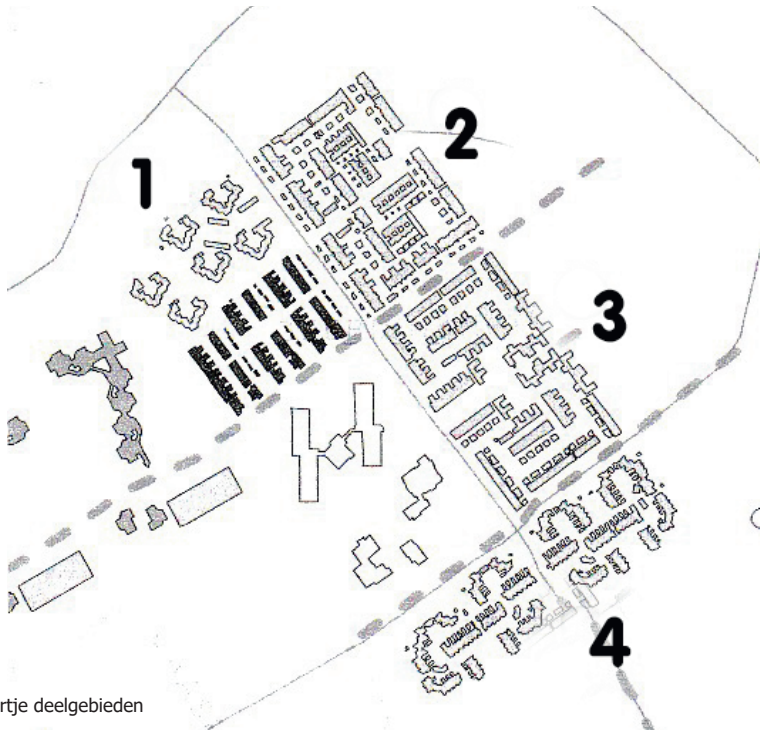
woonwensen is daarom geen ruimte". Dus geen opvallende, in het oog springende individuele huizen, maar grotere complexen.

De verslagen van de gesprekken tussen supervisors en ontwerpers liggen in het Stadsarchief. Ze zijn interessant om de ontwerphistorie van Geerdinkhof te kunnen volgen, ze geven een kijkje in de keuken. Als de "Bijlmer laagbouw deel E noord" begin 1970 voor het eerst ter sprake komt, wordt Klusmans boekje met het verkavelingsplan besproken. De supervisors constateren dat in het plan het groen vooral bij de huizen wordt getrokken waardoor de buitenruimte een steenachtige indruk zal gaan maken. Zij kunnen zich dat heel goed voorstellen. Wel "dringen de supervisors aan dat in ieder geval - ook bij opdrachten aan verschillende architecten - elementen worden toegepast die het gehele gebied éénzelfde herkenbaarheid geven". Hierop zal naderhand in de besprekingen vaak worden teruggekomen. Eén deel van het plan valt niet in goede aarde: de woningen in drie lagen die voorzien waren aan het park, (toegevoegd van-

wege de exploitatie) vinden ze zeer ongewenst: die gaan "een visuele scheiding vormen met het Gaasperpark".

In mei 1970 maken de investeerders hun architecten bekend: F.J.E. Deukeleire (gebied 3) en Bureau Zanstra, Gmelig Meyling & De Clerq Zübli (verder kortweg "Zanstra" genoemd, gebied 2). J. van Stigt zou iets later volgen (gebied 1), net als bureau INBO (gebied 4).

Vervolgens komt de planontwikkeling met horten en stoten op gang. De bedoeling is om de architecten samen op te laten trekken om een gemeenschappelijk beeld te creëren. De eerste ontwerpen vormen echter zeker geen geheel en blijken veel traditioneler te zijn dan de, vrij vernieuwende, opzet van SO. Bovendien komen sommige opdrachtgevers in financiële problemen waardoor het ontwerpproces wordt vertraagd. Besloten wordt om toch vast te houden aan de uitgangspunten, waardoor iedereen moet schipperen tussen de hoge ambities en de harde (financiële) werkelijkheid. In augustus 1972 wordt als eerste het ontwerp voor de patiowoningen van Zanstra goedge-

Kaartje deelgebieden

keurd en in november 1974 als laatste de plannen van INBO voor het zuidelijk deel.

Stadsontwikkeling, de supervisors, architecten en investeerders hebben veel tijd, energie en geld gestoken in het hoge ambitieniveau voor Geerdinkhof. Nu de uitvoering nog

Crisis en versobering

Toen de eerste huizen in 1976 waren opgeleverd bleek de verkoop te stagneren.

Cees Geldof, die als stedenbouwkundige bij SO betrokken was bij de uitvoering van de wijk, herinnert zich hoe

door de economische recessie en door de torenhoge hypotheekrente de markt voor het hogere segment instortte. Voor Geerdinkhof werd bovendien een hoge erfpacht gevraagd. Kortom: de herenhuizen van Geerdinkhof waren te duur en werden nauwelijks verkocht. De plannen moesten worden aangepast en versoberd. Het gebouwtje voor collectieve doeleinden dat voor iedere wijk in de Bijlmer was voorzien werd hierdoor op de lange baan geschoven. Wel bleef de grond ervoor gereserveerd, lezen we in het verslag van 21 november 1973.

Interessant genoeg zijn dus voor Geerdinkhof als geheel, dat in onze ogen al met zorg is ontworpen, de ambities oorspronkelijk nog hoger geweest. In ieder deelgebied zijn eigen oplossingen gevonden om de crisis het hoofd te bieden. In de volgende afleveringen komen die aan bod.

Gemeenschappelijke herkenbaarheid

Uit de verslagen blijkt dat de supervisors meermalen hebben gevraagd om een gemeenschappelijke herkenbaarheid binnen de wijk als geheel. Ze wilden graag samenhang zien tussen de verschillende buurten. Waar bestond die herkenbaarheid in hun ogen dan uit, is die inderdaad gehaald en wat is daar nu nog van over?

Ook dat wordt in het vervolg meer in detail bekeken.

Wel is al te zeggen dat wie door zijn ooghaars kijkt, wel degelijk één grote woonwijk ziet die bestaat uit verschillende, maar onmiskenbaar aan elkaar verwante buurten.

Marijke Beek

Met medewerking van Erik Klusman en Cees Geldof.

Erik Klusman en Cees Geldof zijn respectievelijk sinds 2010 en 2006 Geerdinkhofbewoner. Beiden hebben sinds de jaren zeventig op andere plekken in de Bijlmer gewoond: Bijlmer Believers bij uitstek!

Citaten zijn afkomstig uit de verslagen van het college van supervisors, Stadsarchief Amsterdam, toegangsnr. 30080 (Gemeentelijke Dienst Volkshuisvesting, inventarisnummer 1663).

Gebruikte literatuur:

- Daan Dekker, *De betonnen droom*, 2018
- D. Norg en A. Heideveld, *40 jaar Geerdinkhof*, 2016
- Evert Verhagen, *Van Bijlmerpolder tot Amsterdam Zuidoost*, Den Haag 1987
- *Uitgangspunten voor de laagbouw in Zuidoost*, een uitgewerkt model voor E-noord Bijlmermeer, 1970 (brochure Dienst Stadsontwikkeling)
- Voskuilen, E. van, *Ridders in de Bijlmer*, Amsterdam Zuidoost 2014

Herenhuizen te koop, deelgebied 3, foto Stadsarchief Amsterdam

OPROEP

Wie van u heeft foto's van het straatbeeld in Geerdinkhof in de jaren '70 en '80, die als illustratie kunnen dienen bij de komende afleveringen? Graag contact opnemen met Marijke Beek, mmbeek@xs4all.nl of 06-55705894